Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (peto vijeće)

17. rujna 2015.*

„Žalba – Tržišno natjecanje – Zabranjeni sporazumi – Tržište parafinskog voska – Tržište prešanog parafina – Povreda koju je počinilo društvo kći u stopostotnom vlasništvu društva majke – Pretpostavka odlučujućeg utjecaja društva majke na društvo kćer – Odgovornost društva majke koja proizlazi isključivo iz protupravnog ponašanja njegova društva kćeri – Presuda o smanjenju iznosa novčane kazne izrečene društvu kćeri – Učinci na pravni položaj društva majke“

U predmetu C-597/13 P,

povodom žalbe na temelju članka 56. Statuta Suda Europske unije, podnesene 22. studenoga 2013.,

Total SA, sa sjedištem u Courbevoie (Francuska), koji zastupaju É. Morgan de Rivery i É. Lagathu, odvjetnici,

žalitelj,

druga stranka u postupku je:

Europska komisija, koju zastupaju É. Gippini Fournier i P. Van Nuffel, u svojstvu agenata,

tuženik u prvostupanjskom postupku,

SUD (peto vijeće),

u sastavu: T. von Danwitz, predsjednik vijeća, A. Rosas, E. Juhász (izvjestitelj), D. Šváby i A. Prechal, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Wahl,

tajnik: V. Tourrès, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 15. siječnja 2015.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 26. ožujka 2015.,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: francuski

Presudu

1 Svojom žalbom društvo Total SA (u daljnjem tekstu: Total) zahtijeva ukidanje presude Općeg suda Europske unije Total/Komisija (T-548/08, EU:T:2013:434, u daljnjem tekstu: pobijana presuda), kojom je potonji odbio njegovu tužbu kojom je prvenstveno tražio djelomično poništenje Odluke Komisije C(2008) 5476 *final* od 1. listopada 2008. o postupku primjene članka [81. UEZ-a] i članka 53. Sporazuma o EGP-u (predmet COMP/39.181 — Vosak za svijeće) (sažetak objavljen u SL 2009., C 295, str. 17., u daljnjem tekstu: sporna odluka), a podredno ukidanje ili smanjenje iznosa novčane kazne koja mu je izrečena.

Okolnosti spora i sporna odluka

2 Pobijana presuda sadrži sljedeća utvrđenja:

„1 [Europska] komisija utvrdila je [spornom] odlukom da su tužitelj […] i društvo kći koje je u njegovu stopostotnom vlasništvu, Total France SA [(u daljnjem tekstu: Total France)], sudjelujući u zabranjenom sporazumu na tržištu parafinskog voska u EGP-u i na njemačkom tržištu prešanog parafina, zajedno s drugim poduzetnicima povrijedili članak 81. stavak 1. [UEZ-a] i članak 53. stavak 1. Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru (EGP) [od 2. svibnja 1992. (SL 1994., L 1, str. 3.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 106., str. 4.)].

2 Adresati [sporne] odluke su sljedeća društva: […], kao i tužitelj i njegovo društvo kći […]

3 Parafinski vosak proizvodi se u rafinerijama iz sirove nafte. Koristi se za proizvodnju proizvoda kao što su svijeće, kemikalije, gume i automobilski proizvodi te u industriji kaučuka, ambalaže, ljepila i žvakaćih guma (uvodna izjava 4. [sporne] odluke).

4 Prešani parafin sirovina je potrebna za proizvodnju parafinskog voska. Nastaje u rafinerijama kao nusproizvod prilikom proizvodnje temeljnih ulja iz sirove nafte. Također se prodaje krajnjim kupcima, primjerice proizvođačima iverice (uvodna izjava 5. [sporne] odluke).

5 Komisija je svoju istragu započela nakon [što ju je društvo] dopisom od 17. ožujka 2005. obavijestilo o postojanju zabranjenog sporazuma […] (uvodna izjava 72. [sporne] odluke).

6 Komisija je 28. i 29. travnja 2005., sukladno članku 20. stavku 4. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima 81. i 82. Ugovora o EZ-u (SL 2003., L 1, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 165.), provela provjere na terenu u službenim prostorima […] društva Total [France] (uvodna izjava 75. [sporne] odluke).

7 Kada je riječ o društvu Total France, provjere su izvršene na temelju Komisijine odluke od 18. travnja 2005., kojom je tužitelju i svim poduzetnicima koje on izravno ili neizravno nadzire, uključujući i društvu Total France, naloženo da dopuste provođenje pretrage na temelju članka 20. stavka 4. Uredbe br. 1/2003 […]

8 Društvo Total France obaviješteno je 28. travnja 2005. o Komisijinoj odluci o provođenju pretrage [od 18. travnja 2005.]. Tužitelj o njoj nije bio obaviješten.

9 Total France je 3. studenoga 2005. i 27. studenoga 2006. od Komisije primio zahtjeve za pružanje informacija i na njih je odgovorio 23. prosinca 2005. i 13. prosinca 2006. Od Komisije je 30. siječnja 2007. primio dodatna pitanja na koja je odgovorio 4. travnja 2007.

10 Komisija je 29. svibnja 2007. [adresatima sporne odluke], među kojima i društvu Total France, uputila Obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama (uvodna izjava 85. [sporne] odluke).

11 Tužitelj je u dopisu od 13. kolovoza 2007. iznio očitovanja na Obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama […]

12 Komisija je 10. i 11. prosinca 2007. sazvala saslušanje na kojem je sudjelovao tužitelj.

13 Tužitelj je nakon saslušanja od Komisije primio nekoliko zahtjeva za pružanje informacija. Zahtjevi od 21. prosinca 2007. i 29. svibnja 2008. odnosili su se na prihod tužitelja i društva Total France, a posebice na tržišta parafinskog voska i prešanog parafina. Zahtjev od 4. travnja 2008. odnosio se na postojanje povrede u kojoj je sudjelovao Total France. Tužitelj je na njih odgovorio 20. veljače, 8. travnja i 10. lipnja 2008., navodeći da nije bio upoznat s povredom koja se stavlja na teret društvu Total France.

14 Prema [spornoj] odluci, zaposlenici društva Total France sudjelovali su u povredi tijekom njezina cijelog trajanja. Komisija je stoga društvo Total France smatrala izravno odgovornim za zabranjeni sporazum (uvodne izjave 555. i 556. [sporne] odluke). Komisija je tvrdila da je tužitelj bio vlasnik najmanje 98% kapitala društva Total France i da se na temelju toga može pretpostaviti da je izvršavao odlučujući utjecaj na ponašanje društva Total France s obzirom na to da su oba društva bila dio istog poduzetnika (uvodne izjave 557. do 559. [sporne] odluke). Tužitelj je u odgovoru na pisano pitanje Općeg suda o identitetu ostalih vlasnika društva Total France naveo da je on neizravno vlasnik i ostatka kapitala tog društva. Tako se tijekom postupka ispostavilo da je Total France društvo kći u spornom razdoblju bilo u tužiteljevu stopostotnom vlasništvu.

15 Novčane kazne izrečene u ovom slučaju izračunate su na temelju Smjernica o metodi za utvrđivanje kazni koje se propisuju u skladu s člankom 23. stavkom 2. točkom (a) Uredbe br. 1/2003 (SL 2006., C 210, str. 2.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 58.) […], koje su bile na snazi u trenutku dostave Obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama [adresatima sporne odluke].

3 Članci 1. i 2. sporne odluke glase:

„Članak 1.

Sljedeći poduzetnici povrijedili su članak 81. stavak 1. [UEZ-a] i, počevši od 1. siječnja 1994., članak 53. Sporazuma o EGP-u sudjelujući tijekom navedenih razdoblja u trajnom sporazumu i/ili [u] usklađenom djelovanju u sektoru parafinskog voska na zajedničkom tržištu i, od 1. siječnja 1994., u EGP-u:

[…]

Total France […]: od 3. rujna 1992. do 28. travnja 2005.; i

Total […]: od 3. rujna 1992. do 28. travnja 2005.

Kad je riječ o sljedećim poduzetnicima, povreda se također odnosi na prešani parafin koji su u navedenim razdobljima prodavali krajnjim kupcima na njemačkom tržištu:

Total France […]: od 30. listopada 1997. do 12. svibnja 2004.; i

Total […]: od 30. listopada 1997. do 12. svibnja 2004.

[…]

Članak 2.

Za povredu iz članka 1. izriču se sljedeće novčane kazne:

[…]

Total France […] solidarno s Totalom […]: 128.163.000 [eura].“

4 U uvodnoj izjavi 577. sporne odluke, Komisija je utvrdila da se većina argumenata društva Total temeljila na sposobnosti društva kćeri da u okviru tekućeg upravljanja njegovim poslovnim djelatnostima djeluje samostalno. U uvodnoj izjavi 578. sporne odluke, Komisija je izvršila ocjene koje se tiču pojma „samostalno djelovanje“ društva kćeri, a osobito ocjenu sukladno kojoj „izvršavanje odlučujućeg utjecaja na trgovinsku politiku društva kćeri ne zahtijeva svakodnevnu intervenciju u upravljanje djelovanjem društva kćeri“.

5 U istoj toj uvodnoj izjavi Komisija je dodala sljedeće:

„Zapravo, društvo [Total] priznaje da je obavljalo ulogu institucionalne koordinacije i nadzora nad strateškim usmjerenjima i da je imalo ovlast odobravanja ili odbijanja najznačajnijih ulaganja ili bilo koje veće promjene djelatnosti unutar grupe. To dokazuje da [Total] kao društvo majka ima interes i da u odnosu na svoja društva kćeri ima ulogu dioničara koji želi zaštititi svoje vlasničke financijske interese i svoje interese u vezi s poslovnom strategijom. Društvo [Total] također navodi listu pojedinih drugih područja poput politike koja se primjenjuje na ljudske resurse, pripremu konsolidiranih izvješća, odlučivanje o poreznoj politici grupe, i pojedine druge operativne horizontalne zadaće poput industrijske sigurnosti, okoliša, upravljanje sredstvima u etičnim uvjetima, djelatnosti financiranja i druge koje se nalaze u rukama [Totala] za račun cijele grupe.“

6 Komisija je u uvodnim izjavama 579. do 582. sporne odluke ispitala argumente društva Total koji se odnose na činjenicu da ne postoji preklapanje dužnosti upravljačkog osoblja između društva majke i društva kćeri, jer društvo kći od društva majke nije nikad dobilo upute u vezi s politikom koju valja primijeniti na trgovinu parafinskim voskom, jer društvo kći nije nikad obavještavalo društvo majku o svojim djelatnostima na dotičnom tržištu, i naposljetku jer parafinski vosak predstavlja samo mali dio djelatnosti obaju društava. U uvodnoj izjavi 585. sporne odluke, Komisija je zaključila da argumenti koje je istaknulo društvo Total nisu dostatni za obaranje pretpostavke izvršavanja odlučujućeg utjecaja, koji proizlazi iz činjenice da je on na izravan ili neizravan način vlasnik gotovo cjelokupnog kapitala njegova društva kćeri Total France.

Pobijana presuda

7 Tužitelj je tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 16. prosinca 2008. prvenstveno zahtijevao poništenje sporne odluke u dijelu u kojem se na njega odnosi, pozivajući se na sedam tužbenih razloga koje iznosi u prilog svojem zahtjevu. Podredno je zahtijevao i ukidanje ili smanjenje iznosa novčane kazne koja mu je izrečena solidarno s društvom Total France, pozivajući se u tom pogledu na dva tužbena razloga. U tom smislu, tužitelj je u bitnome tvrdio da nije mogao izvršavati odlučujući utjecaj na ponašanje svojega društva kćeri i da je ono stoga samostalno djelovalo na tržištu. Slijedom toga, budući da nije osobno sudjelovao u predmetnom zabranjenom sporazumu tvrdi da mu se ne može pripisati protupravno ponašanje njegova društva kćeri. Tužitelj je nadalje osporavao trajanje povrede koju je počinilo njegovo društvo kći, kako ga je izračunala Komisija. Pobijanom presudom Opći je sud u cijelosti odbio te tužbene razloge.

8 U točki 73. pobijane presude, Opći je sud doslovno ponovio Komisijine ocjene navedene u uvodnoj izjavi 578. sporne odluke. U točkama 74. do 99. pobijane presude, ispitao je sve argumente Totala u vezi sa samostalnim postupanjem njegova društva kćeri i u točki 102. pobijane presude naveo da je Komisija s pravom smatrala da tužitelj nije uspio oboriti pretpostavku prema kojoj je izvršavao odlučujući utjecaj na trgovinsku politiku njegova društva kćeri.

9 U točkama 215. do 219. pobijane presude, Opći je sud ispitao argumente društva Total u vezi s trajanjem sudjelovanja njegova društva kćeri u povredi i u točki 224. pobijane presude presudio:

„Što se tiče izvršavanja svoje neograničene nadležnosti, Opći sud zaključuje da tužitelj nije dokazao nijednu pogrešku ni nepravilnost u pobijanoj odluci kojom bi se opravdalo ukidanje novčane kazne koja mu je izrečena ili smanjenje njezina iznosa. Također smatra, u pogledu svih okolnosti ovog slučaja, a posebno težine i trajanja povrede koju je počinio tužitelj, da je iznos novčane kazne izrečene potonjem primjeren.“

Presuda Total Raffinage Marketing/Komisija (T-566/08)

10 Opći je sud presudom Total Raffinage Marketing/Commission (T-566/08, EU:T:2013:423), objavljenom istoga dana kao i pobijana presuda u ovome predmetu, iznos novčane kazne izrečene društvu kćeri Total France – na čije je mjesto stupilo društvo Total Raffinage Marketing SA – smanjio na iznos od 125.459.842 eura, odbivši u preostalom dijelu tužbeni zahtjev koji je potonji postavio usporedno s tužbom Totala, njegova društva majke. Opći sud smatrao je da je Komisija, prilikom utvrđivanja koeficijenta množenja koji odražava trajanje sudjelovanja društva Total France u povredi, povrijedila načela proporcionalnosti i jednakog postupanja jer je razdoblje sudjelovanja od 7 mjeseci i 28 dana za parafinski vosak te razdoblje sudjelovanja od 6 mjeseci i 12 dana za prešani parafin poistovjetila sa sudjelovanjem u trajanju od cijele godine. Naprotiv, Opći sud u pobijanoj presudi nije u istoj mjeri smanjio novčanu kaznu izrečenu društvu Total.

O žalbi

11 U žalbi je izneseno šest žalbenih razloga. Žalitelj u svojem prvom i trećem žalbenom razlogu navodi da mu – iako njegova odgovornost u potpunosti proizlazi iz odgovornosti njegova društva kćeri – Opći sud nije na jednak način smanjio iznos novčane kazne izrečene njegovu društvu kćeri, kao što je to učinio u korist potonjega. Time je bez ikakvog pravnog temelja otežao kaznu koja je izrečena žalitelju. U svojem drugom žalbenom razlogu žalitelj tvrdi da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava time što nije poništio spornu odluku zbog činjenice da je Komisija povrijedila svoju obvezu obrazlaganja. Svojim četvrtim, petim i šestim žalbenim razlogom, iznesenima podredno, žalitelj od Suda zahtijeva da mu na temelju svoje ovlasti preinake, i uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja, odredi novčanu kaznu istog iznosa kao što je ona izrečena njegovu društvu kćeri.

12 Najprije treba ispitati drugi žalbeni razlog a potom zajednički, prvi i treći žalbeni razlog.

Drugi žalbeni razlog

Argumentacija stranaka

13 Total Općem sudu prigovara da je prilikom izvršavanja nadzora zakonitosti počinio pogrešku koja se tiče prava time što nije poništio spornu odluku zbog činjenice da je Komisija povrijedila svoju obvezu obrazlaganja. Komisija zapravo nije ispitala argumente koje je žalitelj iznio namijenjene obaranju pretpostavke izvršavanja odlučujućeg utjecaja potonjeg na trgovinsku politiku njegova društva kćeri.

14 Prema mišljenju Totala, okolnosti ovog slučaja slične su okolnostima povodom kojih je donesena presuda Elf Aquitaine/Komisija (C-521/09 P, EU:C:2011:620, t. 167.) zbog čega je Komisija trebala detaljnije obrazložiti razloge zbog kojih je smatrala da elementi koje je iznio žalitelj nisu bili dovoljni za obaranje te pretpostavke. Žalitelj se u tu svrhu pozivao na više dokaza, poput samostalnosti njegova društva kćeri, neobavještavanja društva majke od strane društva kćeri o svojoj djelatnosti na tržištu i nepostojanje uputa koje bi društvo majka dalo svojem društvu kćeri za upravljanje njegovom djelatnošću. Međutim, Komisija se na te dokaze nije osvrnula, što znači da ne postoji obrazloženje, odnosno da je povrijeđen bitan postupovni zahtjev, o čemu je Opći sud trebao voditi računa po službenoj dužnosti jer je riječ o razlogu koji se odnosi na javni poredak (vidjeti presudu Siemens i dr./Komisija, C-239/11 P, C-489/11 P i C-498/11 P, EU:C:2013:866, t. 321).

15 Budući da nije mogao odrediti točke sporne odluke u kojima se detaljno odgovara na dokaze koje je predložio tužitelj, Opći je sud trebao po službenoj dužnosti ispitati razlog koji se odnosi na nepostojanje obrazloženja sporne odluke i poništiti je. Umjesto da to učini, Opći je sud u točkama 75. do 102. pobijane presude sam ocijenio svaki od tih dokaza, zamijenivši tako Komisijinu ocjenu svojom.

16 Komisija taj žalbeni razlog smatra nedopuštenim, jer je žalitelj – isticanjem prvi put pred Sudom žalbenog razloga koji se odnosi na nepostojanje obrazloženja sporne odluke – želio izmijeniti predmet spora o kojem se raspravljalo pred Općim sudom. Prema mišljenju Komisije, činjenica da se razlog koji se temelji na nepostojanju obrazloženja odnosi na javni poredak, sucu omogućuje da ga ispita po službenoj dužnosti, ali ne znači i da je Opći sud, pod prijetnjom ukidanja svoje presude, po službenoj dužnosti dužan nadzirati sve aspekte obrazloženja odluke koji pred njime nisu istaknuti.

17 Komisija ističe da dokazi koje iznosi žalitelj, odnosno financijska samostalnost društva kćeri potonjeg, činjenica da to društvo kći ima vlastitu lokalnu upravu, nepostojanje komunikacije između društva majke i njegova društva kćeri o poslovanju potonjeg i marginalni značaj djelatnosti na koju se odnosio zabranjeni sporazum kojim je počinjena povreda u prihodu društva majke, predstavljaju argumente koji su bili izneseni u okviru četvrtog razloga u tužbi za poništenje podnesenoj Općem sudu i da se pozivaju na očitu pogrešku u ocjeni koju je Komisija počinila u spornoj odluci, a ne na nepostojanje obrazloženja te odluke. Opći je sud odgovorio na te razloge kojima je cilj bio obaranje pretpostavke izvršavanja odlučujućeg utjecaja. Stoga mu u tom postupku u okviru ispitivanja tog tužbenog razloga nije bilo postavljeno pitanje obrazlaganja, nego materijalno pitanje.

Ocjena Suda

18 Prema sudskoj praksi Suda, obveza obrazlaganja akata Unije propisana člankom 296. stavkom 2. UFEU-a, predstavlja bitan postupovni zahtjev koji se mora razlikovati od pitanja osnovanosti obrazloženja, koje se odnosi na materijalnu zakonitost osporenog akta (vidjeti presude Elf Aquitaine/Komisija, C-521/09 P, EU:C:2011:620, t. 146. i navedenu sudsku praksu, kao i Gascogne Sack Deutschland/Komisija, C-40/12 P, EU:C:2013:768, t. 46.).

19 U ovom slučaju, žalitelj je pred Općim sudom osporavao ocjenu iz točke 578. sporne odluke, koja se odnosi na indicije iznesene da bi oborio pretpostavku izvršavanja odlučujućeg utjecaja. Žalitelj je tvrdio da Komisija nije imala pravo kad je odbila dokaze koje je iznio kako bi dokazao da nije izvršavao odlučujući utjecaj na poslovno ponašanje svojega društva kćeri, a da pritom ipak nije tvrdio da je ona u tom pogledu u spornoj odluci povrijedila svoju obvezu obrazlaganja.

20 Valja primijetiti da je Opći sud, kao što to proizlazi iz točke 8. ove presude, nakon što je doslovno ponovio Komisijine ocjene navedene u uvodnoj izjavi 578. sporne odluke, u točkama 74. do 99. pobijane presude ispitao svaki pojedini argument društva Total koji se odnose na samostalno djelovanje njegova društva kćeri, i u točki 102. pobijane presude došao do zaključka da je Komisija s pravom smatrala da tužitelj nije uspio oboriti navedenu pretpostavku.

21 Međutim, prvi dio drugog razloga temelji se u bitnome na istim argumentima kao što su oni koje je tužitelj pred Općim sudom iznio ne zato da bi osporio moguću povredu obveze obrazlaganja, nego navodnu pogrešnu primjenu pretpostavke o odlučujućem utjecaju. U žalbenom postupku, žalitelj međutim više ne kritizira osnovanost obrazloženja Općeg suda iz tih točaka pobijane presude, nego isključivo osporava pogrešku koja se tiče prava koju je taj sud počinio time što nije sankcionirao navodnu nedostatnost obrazloženja sporne odluke kada je riječ o odbijanju dokaza koje je predložio tužitelj a kojima je svrha obaranje pretpostavke o odlučujućem utjecaju.

22 U navedenom se dijelu stoga u žalbenom postupku iznosi novi argument kojim se želi osporiti primjerenost obrazloženja sporne odluke glede primjene pretpostavke o odlučujućem utjecaju. Slijedi da se navedeni dio mora proglasiti nedopuštenim jer je nadležnost Suda u okviru žalbe u načelu ograničena na ocjenu pravnog rješenja koje je dano na temelju razloga raspravljenih pred prvostupanjskim sucima (vidjeti u tom smislu presudu Gascogne Sack Deutschland/Komisija, C-40/12 P, EU:C:2013:768, t. 52.).

23 Budući da je taj prvi dio drugog žalbenog razloga nedopušten, drugi dio tog razloga u kojem žalitelj tvrdi da je Opći sud zamijenio obrazloženje sporne odluke treba također odbaciti jer nužno podrazumijeva ispitivanje obrazloženja te odluke.

24 Slijedom toga taj žalbeni razlog treba odbaciti u cijelosti.

Prvi i treći žalbeni razlog

Argumentacija stranaka

25 Društvo Total tvrdi da je – s obzirom na odgovornost koja mu je pripisana i činjenicu da je osuđeno na solidarno plaćanje novčane kazne koja proizlazi samo iz odgovornosti njegova društva kćeri – Opći sud smanjivši iznos novčane kazne izrečene tom društvu kćeri a da pritom nije na jednak način postupio u odnosu na njegovo društvo majku, otežao kaznu izrečenu potonjem društvu. Imajući u vidu tu odgovornost koja je u potpunosti izvedenog karaktera, ono tvrdi da razlika između iznosa novčane kazne izrečene društvu majci i njegovu društvu kćeri, odnosno iznos od 2.704.158 eura, predstavlja novčanu kaznu koja nema nikakvog pravnog temelja. Usto, ta izmjena naravi njegove odgovornosti proizlazi iz pobijane presude, a da mu pritom niti u jednom trenutku tijekom postupka nije bila dana mogućnost da se o tome očituje, što predstavlja povredu njegovih prava na obranu.

26 Prema mišljenju žalitelja, sporna situacija jednaka je situaciji povodom koje je donesena presuda Komisija/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), kojom je Sud, nakon što je utvrdio da odgovornost društva majke isključivo proizlazi iz odgovornosti društva kćeri te da je s njome povezana i da stoga ovisi o odgovornosti potonjega, uskladio iznos novčane kazne izrečene društvu majci sa smanjenim iznosom novčane kazne izrečenim njegovu društvu kćeri. Međutim, kad je riječ o žalitelju, on se u ovom slučaju nalazi u situaciji društva majke čija odgovornost u potpunosti proizlazi iz odgovornosti svojega društva kćeri. Žalitelj tvrdi da je Opći sud, s obzirom na to da trajanje sudjelovanja u dotičnoj povredi koje je u odnosu na njega utvrđeno može biti samo jednako trajanju utvrđenom u odnosu na njegovo društvo kćer i da je smanjenje novčane kazne izrečene njegovu društvu kćeri isključivo posljedica smanjenja tog trajanja u dijelu koji se odnosi samo na to društvo, trebao primijeniti svoju ovlast preinake, jednako kao što je to bio slučaj u presudi Komisija/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), i prilagoditi iznos novčane kazne utvrđene društvu majci ovisno o iznosu novčane kazne koja je konačno izrečena njegovu društvu kćeri.

27 Društvo Total dodaje da je sud u istom sastavu istoga dana donio i pobijanu presudu i presudu Total Raffinage Marketing/Komisija (T-566/08, EU:T:2013:423), tako da je Opći sud donijevši odluku o tome da ne preinači novčanu kaznu izrečenu žalitelju povrijedio načelo nediskriminacije između dvaju predmeta koji se odnose na iste činjenice i na dva subjekta jednog te istog poduzetnika. Usto, sud Unije

ovlašten je izmijeniti iznos novčane kazne u okviru svoje ovlasti preinake. S druge strane, on nije ovlašten mijenjati solidaran i jedinstven karakter odgovornosti i novčane kazne koja iz nje proizlazi u pogledu subjekata koji čine jednog te istog poduzetnika, kad odgovornost društva majke isključivo ovisi o odgovornosti njegova društva kćeri. Stoga je Opći sud, izmijenivši solidaran i jedinstven karakter odgovornosti društva Total i njegova društva kćeri i, slijedom toga, njima izrečene novčane kazne, počinio pogrešku koja se tiče prava.

28 Komisija smatra da žaliteljeva argumentacija nije osnovana, jer se temelji na pogrešnoj pretpostavci da je Opći sud, odbivši tužiteljevu tužbu, povećao odgovornost potonjega. Međutim, odbivši tu tužbu, Opći je sud ostavio netaknutima žaliteljevu odgovornost i iznos novčane kazne u cijelosti. Činjenica da je Opći sud smanjio iznos novčane kazne izrečene društvu kćeri nije imala nikakav učinak na opseg žaliteljeve odgovornosti, koji je ostao dužan platiti cjelokupan iznos novčane kazne.

29 Komisija navodi da sama činjenica da je društvo Total, u odnosu na dio novčane kazne, postalo jedini dužnik prema Komisiji, ne predstavlja izmjenu novčane kazne koja mu je bila izrečena već samo neizbježnu posljedicu odluke koju je Opći sud donio u presudi Total Raffinage Marketing/Komisija (T-566/08, EU:T:2013:423) da smanji iznos novčane kazne izrečene njegovu sudužniku. Općenito govoreći, situacija društva majke koje je solidarno osuđeno sa svojim društvom kćeri ne može se razlikovati od situacije drugih pravnih subjekata koji su bili solidarno odgovorni i koji su sudužnici za plaćanje izrečene novčane kazne. U slučajevima kad je naloženo solidarno plaćanje novčane kazne, smanjenje njezina iznosa jednom od sudužnika neizbježno dovodi do toga da je drugi sudužnik jedini odgovoran za iznos koji odgovara tom smanjenju.

30 Komisija smatra da je društvu majci i njegovu društvu kćeri uvijek dopušteno zajedno podnijeti jednu tužbu protiv odluke kojom im je izrečena novčana kazna. Kad društvo majka izabere zahtijevati poništenje i izmjenu svoje novčane kazne vlastitom tužbom, ishod te tužbe ovisi o argumentima koji su izneseni u tu svrhu, a ne o mogućim argumentima koje je iznijelo društvo kći u usporedno podnesenoj tužbi. U svakom slučaju, uvjeti koje je Sud utvrdio u presudi Komisija/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29) a koji se odnose na „istovjetnost predmeta“ tužbi koje su usporedno podnijela društva majke i njihova društva kćeri u ovom slučaju nisu ispunjeni. Iako je točno da su i Total i njegovo društvo kći pred Općim sudom kritizirali Komisijinu ocjenu trajanja sudjelovanja u povredi, Opći je sud ipak smanjio novčanu kaznu izrečenu društvu kćeri na temelju argumenata koje je iznijelo to društvo, a ne društvo majka.

Ocjena Suda

31 Svojim prvim i trećim žalbenim razlogom, žalitelj osporava činjenicu da Opći sud u pobijanoj presudi nije uzeo u obzir presudu Total Raffinage Marketing/Commission (T-566/08, EU:T:2013:423) kojom je novčana kazna izrečena društvu Total France smanjena na 125.459.842 eura. Tvrdi da je Opći sud, sukladno sudskoj praksi Suda koja proizlazi iz presude Komisija/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29) bio dužan na jednak način smanjiti navedenu novčanu kaznu u odnosu na društvo Total.

32 Pravo tržišnog natjecanja Unije odnosi se na djelatnosti poduzetnika. Autori Ugovora izabrali su upotrebu pojma „poduzetnika“ kako bi označili počinitelja povrede prava tržišnog natjecanja kojeg se može kazniti primjenom članaka 101. i 102. UFEU-a, a ne nekih drugih pojmova poput pojma „društva“ ili „pravne osobe“ koji se koristi u članku 54. UFEU-a (vidjeti presudu Komisija i dr./Siemens Österreich i dr., C-231/11 P do C-233/11 P, EU:C:2014:256, t. 41. i 42. i navedenu sudsku praksu).

33 Pojam poduzetnika označava svakog subjekta koji obavlja gospodarsku djelatnost, neovisno o pravnom statusu tog subjekta i njegovu načinu financiranja. Taj pojam valja razumjeti na način da on označava gospodarsku cjelinu, iako u pravnom smislu tu cjelinu čini više fizičkih ili pravnih osoba. Ako jedan

takav gospodarski subjekt povrijedi pravila tržišnog natjecanja, taj subjekt prema načelu osobne odgovornosti odgovara za tu povredu (vidjeti presudu Komisija i dr./Siemens Österreich i dr., C-231/11 P do C-233/11 P, EU:C:2014:256, t. 43. i 44. i navedenu sudsku praksu).

34 U tom smislu u određenim okolnostima pravna osoba koja nije počinitelj povrede prava tržišnog natjecanja ipak može biti kažnjena zbog protupravnog ponašanja druge pravne osobe, ako su obje te osobe dio istog gospodarskog subjekta i time tvore poduzetnika koji je povrijedio članak 101. UFEU-a (vidjeti presudu Komisija i dr./Siemens Österreich i dr., C-231/11 P à C-233/11 P, EU:C:2014:256, t. 45).

35 Stoga se ponašanje društva kćeri može pripisati društvu majci ako potonje stvarno izvršava odlučujući utjecaj na ponašanje tog društva kćeri (vidjeti u tom smislu presudu Akzo Nobel i dr./Komisija, C-97/08 P, EU:C:2009:536, t. 58. i 59. i navedenu sudsku praksu).

36 U slučaju kada društvo majka drži 100% kapitala svojeg društva kćeri postoji oboriva pretpostavka prema kojoj društvo majka stvarno izvršava odlučujući utjecaj na ponašanje svojeg društva kćeri (vidjeti presudu Akzo Nobel i dr./Komisija, C-97/08 P, EU:C:2009:536, t. 60 i navedenu sudsku praksu).

37 U ovom slučaju, Komisija je pripisala odgovornost društva Total France društvu Total i solidarno im izrekla novčanu kaznu od 128.163.000 eura. Kao što je to navedeno u točki 10. ove presude, Opći je sud svojom presudom Total Raffinage Marketing/Commission (T-566/08, EU:T:2013:423) smanjio novčanu kaznu izrečenu društvu kćeri Total France na 125.459.842 eura.

38 Sud je presudio da u situaciji u kojoj odgovornost društva majke isključivo proizlazi iz odgovornosti njegova društva kćeri i u kojoj niti jedan drugi čimbenik ne karakterizira individualno ponašanje koje se stavlja na teret društvu majci, odgovornost tog društva majke ne može premašiti odgovornost njegova društva kćeri (vidjeti u tom smislu presudu Komisija/Tomkins, C-286/11 P, EU:C:2013:29, t. 37., 39., 43. i 49.).

39 Kako bi sudovi Unije primijenili načela koja proizlaze iz te sudske prakse moraju biti ispunjene određene postupovne pretpostavke, među ostalim i ta da društvo kći i društvo majka usporedno podnesu tužbe koje imaju isti predmet (vidjeti presudu Komisija/Tomkins, C-286/11 P, EU:C:2013:29, t. 49.). Sud je pojasnio da pojam „isti predmet“ ne znači da moraju postojati istovjetnost opsega tužbi tih društava i argumenata na koje se ona pozivaju (vidjeti presudu Komisija/Tomkins, C-286/11 P, EU:C:2013:29, t. 43.).

40 Valja utvrditi da su te pretpostavke u ovom slučaju bile ispunjene. Naime, poput predmetnog društva majke i društva kćeri u slučaju povodom kojeg je donesena presuda Komisija/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), i društva Total i Total France podnijela su tužbu protiv sporne odluke i te su tužbe imale isti predmet, u dijelu u kojem su se odnosile na trajanje povrede.

41 Iako je Sud u presudi Komisija/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29) odlučio samo o mogućnosti da se u okviru tužbe koju je podnijelo društvo majka čija odgovornost u potpunosti proizlazi iz odgovornosti njegova društva kćeri uzme u obzir i ishod tužbe koju je potonje podnijelo, iz sudske prakse Suda, a osobito iz presude Areva i dr./Komisija (C-247/11 P i C-253/11 P, EU:C:2014:257, t. 136. do 138.) ipak proizlazi da kad su ispunjene postupovne pretpostavke navedene u prethodnim točkama, društvo majka čija odgovornost u potpunosti proizlazi iz odgovornosti njegova društva kćeri treba načelno imati koristi od mogućeg smanjenja odgovornosti svojega društva kćeri koja mu je bila pripisana.

42 Slijedom toga, Opći je sud počinio pogrešku koja se tiče prava ne vodeći računa o ishodu presude Total Raffinage Marketing/Commission (T-566/08, EU:T:2013:423).

43 Iz toga slijedi da su prvi i treći žalbeni razlog osnovani.

44 Slijedom toga treba ukinuti pobijanu presudu jer Opći sud nije uskladio iznos novčane kazne izrečene društvu Total s iznosom novčane kazne izrečene društvu Total France.

45 U tim okolnostima i slijedom presude donesene tog istoga dana u predmetu Total Marketing Services/Komisija (C-634/13 P, EU:C:2015), nije potrebno ispitati četvrti, peti i šesti podredno istaknut žalbeni razlog.

46 U skladu s člankom 61. stavkom 1. drugom rečenicom Statuta Suda Europske unije, ako je žalba osnovana, Sud može, u slučaju ukidanja odluke Općeg suda, konačno odlučiti o sporu ako stanje postupka to dopušta. To je slučaj u ovom predmetu.

47 Na temelju razmatranja iz točaka 38. do 44. ove presude, iznos novčane kazne izrečene društvu Total treba smanjiti na razinu novčane kazne izrečene njegovu društvu kćeri Total France, kako je to određeno u točki 1. izreke presude Total Raffinage Marketing/Komisija (T-566/08, EU:T:2013:423).

48 Stoga iznos novčane kazne koja je društvu Total izrečena solidarno s društvom Total France u članku 2. sporne odluke valja odrediti u iznosu od 125.459.842 eura.

Troškovi

49 U skladu s člankom 184. stavkom 2. Poslovnika Suda, kad žalba nije osnovana ili kad je osnovana i Sud sâm konačno odluči o sporu, Sud odlučuje o troškovima.

50 U skladu s člankom 138. stavkom 1. istog poslovnika koji se na temelju članka 184. stavka 1. tog poslovnika primjenjuje na žalbeni postupak, stranka koja ne uspije u postupku dužna je, na zahtjev protivne stranke, snositi troškove. Članak 138. stavak 3. tog poslovnika usto propisuje da ako stranke djelomično uspiju u svojim zahtjevima, svaka stranka snosi vlastite troškove. Međutim, ako se to čini opravdanim u danim okolnostima, Sud može odlučiti da, osim vlastitih troškova, jedna stranka snosi i dio troškova druge stranke.

51 U tom smislu, uzimajući u obzir okolnosti slučaja, valja odlučiti da će Total snositi tri četvrtine troškova Komisije i vlastite troškove nastale u okviru žalbe i postupka pred Općim sudom, a da će Komisija snositi jednu četvrtinu vlastitih troškova i troškova društva Total povezanih s ta dva postupka.

Slijedom navedenoga, Sud (peto vijeće) proglašava i presuđuje:

1. **Ukida se presuda Općeg suda Europske unije Total/Komisija (T-548/08, EU:T:2013:434) jer njome nije usklađen iznos novčane kazne izrečene društvu Total SA sa iznosom izrečenim društvu Total Raffinage Marketing SA presudom Total Raffinage Marketing/Komisija (T-566/08, EU:T:2013:423).**

2. **U preostalom dijelu žalba se odbija.**

3. **Iznos novčane kazne solidarno izrečene društvu Total SA s društvom Total Raffinage Marketing SA u članku 2. Odluke Komisije C (2008) 5476 *final* od 1. listopada 2008. o postupku primjene članka [81. UEZ-a] i članka 53. Sporazuma o EGP-u (predmet COMP/39.181 — Vosak za svijeće), određuje se u iznosu od 125.459.842 eura.**

4. **Total SA snosit će tri četvrtine troškova Europske komisije i vlastitih troškova povezanih s ovom žalbom i prvostupanjskim postupkom.**

5. Europska komisija snosit će jednu četvrtinu vlastitih troškova i troškova društva Total SA povezanih s ovom žalbom i prvostupanjskim postupkom.

Potpisi